

to de mezcla».² Llavors ATA-UTS seria 'el port mer', «el puro puerto» = ('el port mateix').³ Justament, ja hem vist que l'homònim (2) de *Tost* és també el nom d'una collada. Ben a la vora de *Taus* segueix una altra collada: el Coll d'Ares, te. Cabó, i aquest es designa en docs. antics amb el nom «ipsas portas de Ares» (1091: *BABL* VII, 536): *porta* és la trad. literal del basc *ate*.

En *Tost* i en *Taúste* s'hi ha afegit el prolífic sufix basc *-ti* (de vegades *-te*, *-ta*). Com sabem per la teoria comuna de la formació de mots en basc, els mots en *-e* en composició revesteixen el més sovint la variant *-a* (*otaegi*, *otalur*, *bida-urre* etc.); si bé també poden restar amb *-e*, o elisió d'aquesta; recordem el nostre *Ataüja* (o *Taüja*), de Cerdanya ATA-GÖJA, arag. *Atarés* etc. Tindríem, doncs, afegint-se a *Taus* aquell sufix, per una banda (A)T'US-TE > *Tost*; per l'altra banda (A)TA-US-TE > *Taúste*.

-ti no és solament el sufix de col·le. (amb noms d'arbre), p. ex. *Areste* de *haritz-ti* 'alzinar' etc., car també valors més amples com el merament adjectivador «el que frecuentement hace algo» (Azkue, s. v. *ti*). En AT'US-TE > *Tost* pot ser vagament locatiu 'vora el port, al peu del port': perquè hi ha no sols els port de *Taus*, sinó també els collets pels quals es passa de *Tost* a la Bastida, i un altre a Torà de Tost. La doble solució *to-* (*Tost*)/*taú-* (> *Taúste*), és com en *Adons* < AT'UNTÇE, al costat de *Taüll* < ATA-ULI. ¿*Taúste* es pronuncia avui encara amb hiatus, o s'hi ha desplaat l'accent (com en *desahucio* > *desaucio* etc.)? Tant se val: també veiem doble solució en el basquisme BESAU-RIA, que ha donat en uns llocs *Besora* (< -ÀURIA) i en altres *Bisaúrri*. Ben cert damunt de *Taúste*, deu haver-hi portells o collets (puix que és al cap dels *Montes de Castejón*). Deixem a cura dels erudits aragonesos, concretar el que ja no és de la nostra incumbència. Aragó endins també trobem *Sas-ti* («alode *Sasti*», a. 966, Abadal, *P. i R.*, 208) i *Sástago* al costat de *Sas* (*E.T.C.* II, 183).

¹ En aquesta i en les immediates següents, es tracta del famós paladí conquistador Arnau Mir, senyor de Tost, que féu recular els moros, i establí fortalises fins, i especialment, a la vall d'Àger. — ² *Gau utsean* «en noche cerrada», *erroyak uzpeltza* (< *uts beltza*) «el cuervo del todo negro»: proverbis; i «*et-xe utse, matralaka utsa* «la casa vacia: pura camorra», «tout est tapage»; i els compostos *biluts* «desnudo, en vello puro» (de *bilo*) «pelo», *azkur-uts* «esqueleto», lit. 'os simple'. — ³ També es podria entendre 'port buit, nu, despulat', car és tot prats, sense bosc, fent contrast marcat amb les bosquíes que s'estenen des d'allí cap al Sud en els vessants del Boumort; i amb els boscos de *Pentina*, de la banda de *Baén*. El sufix *-te/-ta* també ja en basc sembla combinar-se amb *-u(t)s*: *altzusta* al costat de *altz* 'vern'; *irusta* 'trèvol' al costat de *iri* '3' i de *ira* 'falguera'; *Irazusta*, *Rezusta* (cf. Mitxelena, *Ape.*, § 593).

Tot-Lluc, V. vol. I, 281

TOT-LO-MON

Roques de ~, anomena CATorras, *Pir. Cat.*, unes que es troben a l'alta vall de Núria: es veuen a l'esq. del riu, unes 0h50 amunt de Queralbs (vol. *Vall de Ribes*), empijorjat com «Tot el Món» en la 2a. ed., p. 104; Danés (*BCEC*, 1918, p. 143) en diu *Roc de Tot-lo-mon* id. però ja comenta que aquesta grafia no deu ser més que el resultat d'una falsa etimologia. No en dubtem i, en efecte, es deu tractar d'un antic NP, sens dubte germànic en -MUND (com SEGISMUND etc.), per tant probablement d'una base com THULDIMUND (formada amb l'arrel *Thuld-* de la qual Förstemann, 1466, troba 6 noms compostos), arrel de l'a. al. a. *duld*, ags. *thyld* «festus». Llavors hi hauria la normal evolució *Toldomon* > *Tollomon*. O bé per tal de tenir un NP més ben conegut vindrien de THEUDIMUND (Först., 1442) suposant que *Toud-* > *Told-* > *Tollo-*. Aquest consta en fonts catalanes (de St. Cugat): *Teudemundus* a. 953 (Mas, *NHBna.* IV, 138), *Tedmon* a. 1032 (Mas IV, 276). També es podria pensar en *Tibimund* (*zilm-*) S. IX, Fe. 1395) i àdhuc en OTHALMUND (Först., 1190). Cf. *Torremundo*, s. v. *Torre-*, a *Misc.* Moss.

Totussaus, V. *Talric*

EL TOTX

Clot acongostat afl. esq. del que baixa de Castellar de la Muntanya a l'alta Garrotxa, entre Oix i Castellfollit. Oït *el tòx* a tota la gent vella d'Oix (1980, 1985, 1991, i el mateix observaren En Terrado i el meu germà).

És on el capitost carlí Savall anorrea les forces liberals del general Nouvilas en el combat de 1874. No és *el Toix* com ho han escrit els historiadors de llavors ¹ i encara P. Coromines, *Silèn*, cap. xv, p. 197.

ETIMOLOGIA. És un nom quasi inexplicable. Perquè és clar que no pot ser el nom mossàrab de l'esparg: *atocha*, val. *totx*, val. etc.² (*DECat* VIII, 745). Però tampoc sembla unible amb el cat. *totxo* 'beneit', ni amb *totxo* 'bastó', sinó per alguns que tenen *-o* constant, i un origen de formació expressiva, poc conciliable amb un NL.

Potser d'un NP. Recordant l'evolució del NP germ. EUWALD o ALWALD > *Oau* > *Ou*, penso que per la imperfecta sonoritat de la *ɒ* germànica hi hagués var. ALTWALDS, evolucionada en *Al-tuots*, reduït a *Al-tots*: és l'única explicació que albirem bastant forçada, i que no explica la *-x* sinó per alguna contaminació. Més postulada encara una variant que explicaria la *-g*: ALTUGAWIUS (17 noms en -GAW en Först., i 70 en ALDA-); amb una evolució com la de GAUDIUM > *goig*. Tanmateix això?

Hi relacionariem *Ravin del Toix*, pda. en el te. de Terrats (cadastre de 1825, xxvii, 69.15), perquè és també un barranc; però no hi ha paritat: aquí com en el *Cap Toix* de la Marina valenciana és *-s*, no *-ç*, per